

U

T

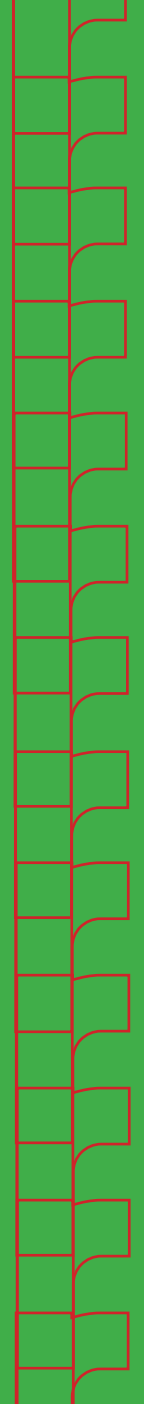
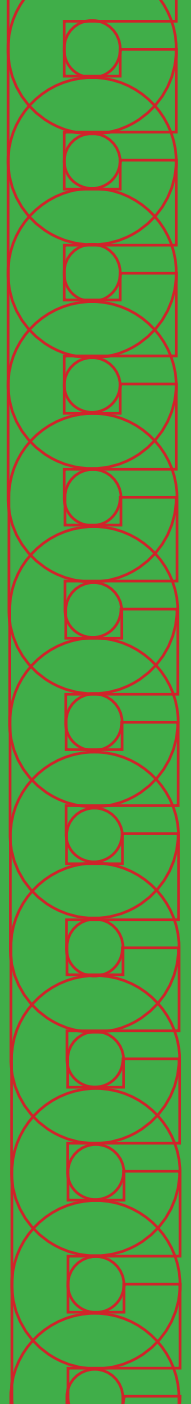
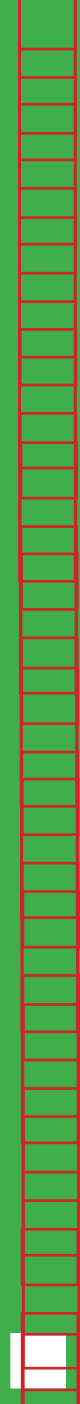
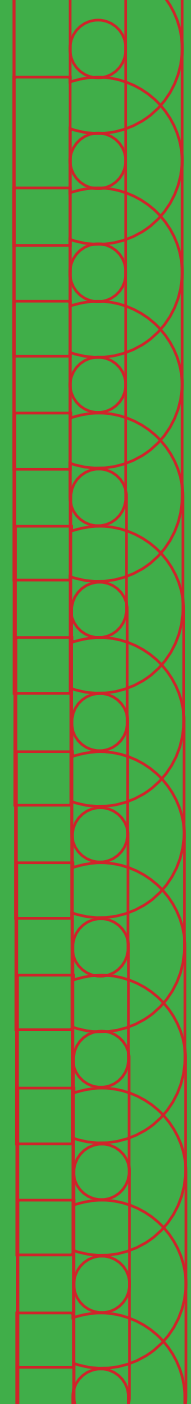
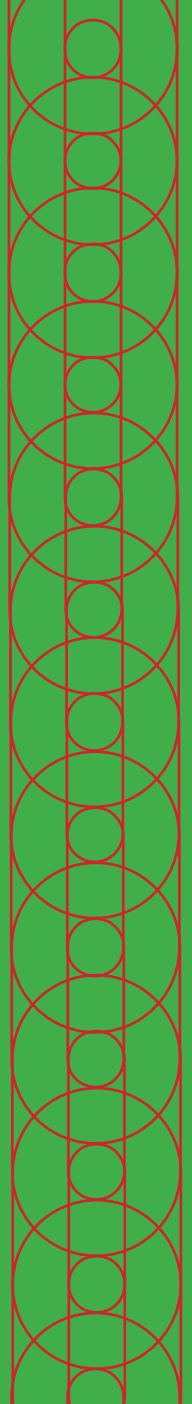
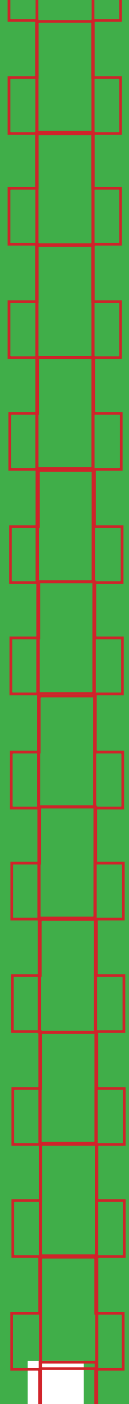
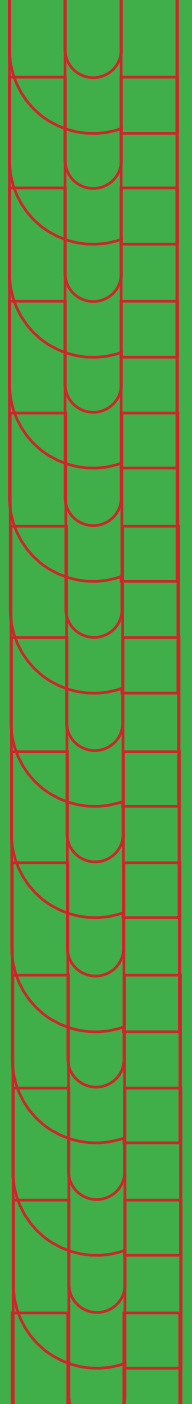
O

P

H

G

R

Indholdsfortegnelse

3	Indledning
4	Hvad er en utopi
5	utopi eller dystopi
8	En utopi for hvem?
10	utopierne genoplives
12	udstilling
14	Fagbegreber
15	til læreren

Undervisningsmateriale udviklet af:

Anna Rønne
Sarah Strunge
Kyla Andersen
Annika Nilsson
Emmeline Werner

Lay out:

Frederikke Becher

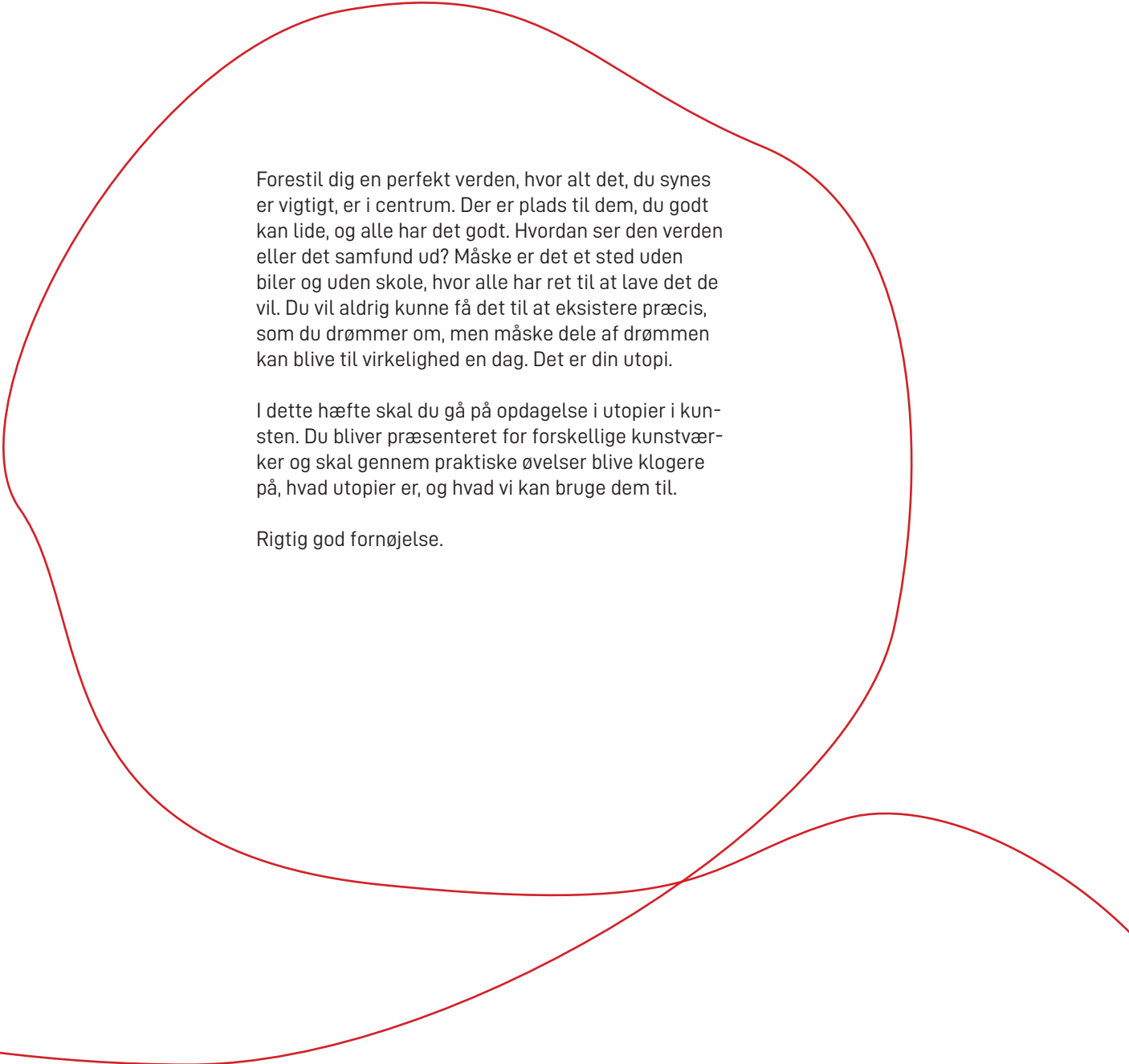
NOAH Friends of the Earth

Drømmenes værdikæder er skabt i samarbejde mellem miljøorganisationer i Danmark (NOAH), Mozambique (JAI), Indonesien (Walhi), Paraguay (Heñói) og Indien (PJCI), samt kunstnerkollektivet Institut for Evige Utopier.

Målet er at bruge kunst til at sætte fokus på de forbindelser, der eksisterer mellem det globale Syd og Nord, mellem de steder og de mennesker, der udvinder råmaterialer og de steder og mennesker, der forbruger dem. Vi sætter fokus på tin til mobiltelefoner, soja til svinefoder, palmeolie til make up, gas til el og bomuld til tøj.

Projektet er støttet af Udenrigsministeriets Oplysnings og Engagements-pulje.

Forestil dig en perfekt verden, hvor alt det, du synes er vigtigt, er i centrum. Der er plads til dem, du godt kan lide, og alle har det godt. Hvordan ser den verden eller det samfund ud? Måske er det et sted uden biler og uden skole, hvor alle har ret til at lave det de vil. Du vil aldrig kunne få det til at eksistere præcis, som du drømmer om, men måske dele af drømmen kan blive til virkelighed en dag. Det er din utopi.

I dette hæfte skal du gå på opdagelse i utopier i kunsten. Du bliver præsenteret for forskellige kunstværker og skal gennem praktiske øvelser blive klogere på, hvad utopier er, og hvad vi kan bruge dem til.

Rigtig god fornøjelse.

Hvad er en utopi?

Hvordan ser det perfekte samfund ud? Hvem bor der? Hvad skal være en del af det? Spørgsmålene er blevet stillet utallige gange i løbet af menneskets historie.

Vi mennesker har altid prøvet at forbedre de samfund vi bor i. Vi har drømt, tegnet og designet og forsøgt at forestille os en idealverden i harmoni. Idealet kaldes også 'en utopi'. Ordet 'Utopi' kommer fra de græske ord ou-topos (ikke-sted) og eu-topos (godt sted), dvs. et godt sted, der ikke findes, altså et uopnåeligt ideal.

Første gang, ordet blev brugt, var i 1516, da den engelske politiker og forfatter Thomas Moore beskrev et idealsamfund i sin samfundskritiske bog Utopia. I bogen beskrev han en ø, der skulle vise det moderne England. Det vigtigste i Moores utopi var, at alle skulle være lige, og at ingen skulle have ret til at eje jord. Til gengæld skulle slaver udføre alt det kedelige arbejde, og man kan spørge sig selv, om det også har været en utopi for de mennesker, som var slaver i Moores Utopia.

TEGNEOPGAVE: Blyant

Lav din egen version af Thomas Moores Utopia:

- 1) Overfør Thomas Moores ø til dit eget papir med blyant og gittermetoden.
- 2) Skab dit eget utopia, hvor du bytter Thomas Moores elementer i billedet (kirker, klostre, borge, skibe, bjerge) ud med noget, som er vigtigt for dig. Størrelsesforholdene må gerne være karikerede, som i Moores billede.
- 3) Farvelæg med farveblyant. Brug farver, som du godt kan lide, og som understreger, at det er din utopi. Lad dig inspirere af farvelægningen hos Moore, eller arbejd selv med dine egne skygger, hvide felter og fremhævning.

Thomas Moore: Utopia

Thomas Moore tegnede sit drømmesamfund som en ø. I hans Utopia skulle alle være lige og alt fra mad til hospitaler skulle være gratis.

utopi eller dystopi?

Utopier er at finde i alle religioner og kulturer verden over. I århundreder var utopien et redskab, som blev brugt religiøst i forskellige skildringer af et paradys.

Men det er også blevet anvendt politisk som en drivkraft for forandring, for at vise en vej eller illustrere en ideologi eller en retning hen mod et idealsamfund.

Hieronymus Bosch: The garden of earthly delights (1510-1515)
Hieronymus Boschs maleri Edens Have viser de yderste poler fra paradys (venstre) til helvede (højre) og så det midt imellem. Paradisets have og helvede, må være nogle af de mest kendte eksempler på utopi mod dystopi.

ANALYSEOPGAVE:

Hvad ser du på Hieronymus Boschs maleri?
Kan du beskrive farverne, og hvad de gør for de forskellige dele af maleriet?
Hvad er forskellen på paradys og helvede? Hvilke elementer træder frem? Hvem er på billedet, hvad laver de? Hvilke følelser giver de udtryk for?

Scan QR koden og se billedet i større størrelse

dystopier

Hvor utopien i flere århundreder var et ideal, så har det i dag ofte en mere negativ ladning, som noget, der er urealistisk, uopnåeligt, naivt eller dumt. Dette skyldes de mange fejlslagne forsøg på at skabe et utopisk samfund op gennem det 20. århundrede. Som

et par eksempler på utopier, der er blevet forsøgt gennemtvunget fra oven og endte i forfærdeligheder, kan nævnes Nazityskland og Sovjetunionen. Man kan måske argumentere for, at en utopi for nogen meget ofte - hvis ikke altid - vil betyde en dystopi for andre.

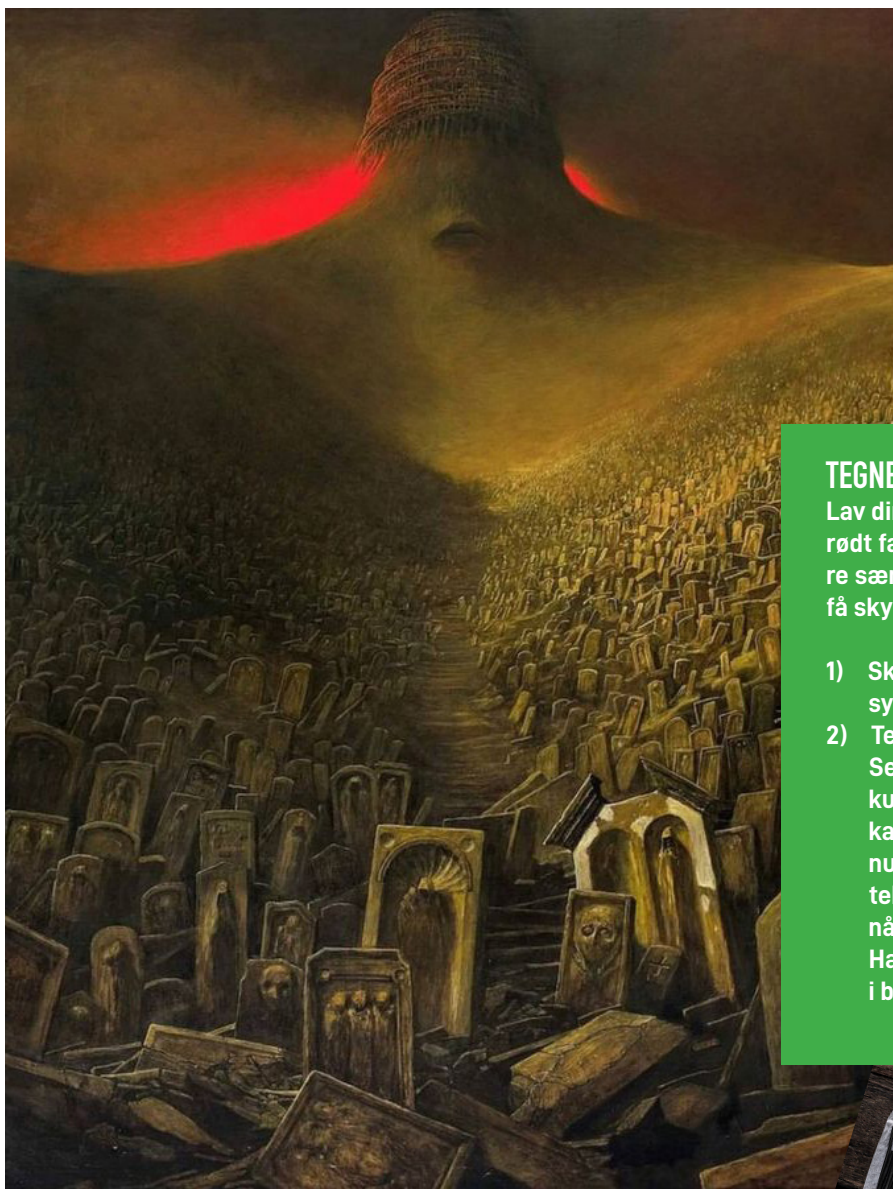
Alexander Deyanka: Absolut Frihed 1944.

Alexander Deyanka er en kendt maler fra Sovjetunionen. Han malede en sovjetisk utopi, hvor alle var sunde, stærke og atletiske. Den raske arbejder, soldat, atlet og bonde er helten og går igen i alle hans værker. Som på dette maleri, hvor en flok unge mennesker repræsenterer friheden med deres kroppe i løb. Det er en utopi, hvor en særlig type krop kan være med. Men hvad med alle andre?

ANALYSEOPGAVE:

Billederne på side 6 og 7 er bud på en utopi og en dystopi. Ud fra de to billeder skal I undersøge, hvilke virkemidler de to kunstnere har brugt for at opnå det ønskede udtryk.

- 1) Rummet: Hvordan er rummet blevet skabt? Er det fladt eller er der dybde?
- 2) Farver: Hvilke farver er der brugt (rene/ blendede, kontraster – kold/varm, komplementær, lys/mørk)
- 3) Lys/skygge: egenskygge og slagskygge, naturligt eller konstrueret lys m.m. Hvilken virkning skaber de valgte teknikker?

Zdzisław Beksiński: uden titel, år ukendt

TEGNEOPGAVE: Kultegning

Lav din egen dystopi med kul og rødt farvekridt. Du skal fokusere særligt på skyggerne, kan du få skyggerne til at træde frem?

- 1) Skitser et motiv, som skal symbolisere din dystopi
- 2) Tegn det op med kul. Selvom du kun må bruge kul og rødt farvekridt, så kan du skabe rigtig mange nuancer. Undersøg, hvilke teknikker man kan bruge, når man arbejder med kul. Hav fokus på skyggerne i billedet.

Dystopi er et ord der ligeledes stammer fra græsk dys (dårlig) topos (sted), altså et dårligt sted. En dystopisk verden, er det værste sted man kan forestille sig. Bog- og filmserien The Hunger Games er et eksempel på en dystopisk verden, hvor næsten alle er undertrykt, for at de rige kan have det godt.

Der findes mange forskellige udtryk for dystopier i kunsten. Et godt eksempel er Zdzisław Beksińskis malerier. Han voksede op i Polen og så 2. Verdenskrig med egne øjne. I løbet af sit liv fortolkede og malede han krigens rædsler som på billedet her. Det er hans dystopi.

TEKNIK: Kultegning

Kul er et 'råt' medie, som kan skabe fængende motiver med hurtige strøg og linjer.

Når du arbejder med kul er det lidt som at tegne med blyant, men når du først har tegnet, kan du bruge viskelæder, klud/toiletpapir eller pensel til at "forme" kullet

Life hack: Du kan bruge madpapir og lægge over de dele af tegningen, som du ellers ville lægge din hånd på. På den måde kan du undgå at gnide kullet ukontrolleret rundt på tegningen

En utopi, for hvem?

Det, der er en utopi for nogen, kan være en dystopi for andre. Dette er meget tydeligt i den kunst, som blev skabt, efter at europæiske statsoverhoveder for 500 år siden rejste rundt og erobrede områder på hele kloden. Mange europæiske malere blev bestilt til at afbilde de kolonier, som var blevet erobret. Malerierne får ofte kolonierne til at ligne et paradis. Det var dog kun paradisisk for koloniherrerne. De mennesker, der boede i områderne før europæerne kom, led under kolonistyret. For de mennesker, der var tvunget til at arbejde i kolonierne som slaver, var det et dystopisk sted.

Albert Eckhout: Tupi-Kvinde 1641,
fotograf John Lee, Nationalmuseet Danmark

Osborne Macharia: A tribe called gold 2023

VIDEO

I dag taler man om at naturressourcer mange steder i verden bliver en forbandelse for den lokale befolkning. Da man fandt fossil-gas i Mozambique i Østafrika, strømmede udenlandske selskaber til. De trækker rigdomme ud af landet, for dem er det et gas-eventyr. Men i videoen her møder du Fatima, og for hende er det et gas-mareridt. Hør hvordan, og hvad det har med os at gøre i Danmark. Er der noget vi kan gøre?

På billedet "Tupi-Kvinde" fra 1641 ses en kvinde med sit barn på hoften. Hun er iklædt et europæisk hvidt klæde og bærer en vandbeholder af karabas samt en kurv på hovedet med kalabasser og en hængekøje. I baggrunden ses en hollandsk koloni med frugtplanter og arbejdere. Billedet indeholder meget idyl.

Modsat er et fotografi fra 2023. Her er billedet en del af en serie, der udforsker afrikanske subkulturer. Kvinden repræsenterer en moderne udgave af stilen Herero Victorian, der findes i Namibia. Stilen opstod som en reaktion på, at Tyskland næsten udryddede

hele herero-folket i 1904. Kjolerne er inspireret af de tyske missionæres kjoler, men på en måde, der bærer herero-folkets stolthed, af at have overlevet folkemordet. Hatten repræsenterer de køer herero-folket lever af.

De to billeder viser hver deres udgave af, hvad undertrykkelse gør ved mennesker. Tupi-kvinden er et objekt for maleren, det vil sige, at hun er en tavs figur. Herero-kvinden derimod er et subjekt, det vil sige, at hun er aktivt med i billedet, som om hun har kontrol over situationen.

ANALYSEOPGAVE:

Kig på de to billeder, hvordan adskiller kvinderne sig fra hinanden? Hvad er deres ligheder? Kig særligt på deres blik, hvad fortæller det dig?

PORTRÆTØVELSE:

Nu skal vi eksperimentere med forholdet mellem subjekt og objekt. Hvordan forandres billedet, hvis objektet går fra at være passivt til at have indflydelse på, hvordan det vil portrætteres? Det skal vi undersøge nu. Gå to og to sammen. I skal nu lave et portræt af hinanden, hvor du som motiv selv bestemmer, hvordan du vil iscenesættes. Hvilke rekvisitter skal indgå i billedet? Hvordan vil du gerne sidde, stå eller bevæge dig? Er du f.eks. i færd med noget, du vælger selv teknikken, du vil arbejde med: tegning, fotografi, collage eller andet.

utopierne genoplives

Det har de seneste årtier været kikset at tale om utopier og at bruge utopier i kunsten. Det er dystopierne der har fyldt, og det med god grund. Vi lever i en tid med kriser og mange har svært ved at forestille sig en fremtid, der ikke er præget af kaos og ulykke.

Men måske har vi brug for at drømme om en verden, hvor vi har lyst til at bo i fremtiden? En verden som indeholder alt det positive og alt det, som vi godt kan lide?

En kunstretning, der virkelig tør drømme om en positiv fremtid, er afrofuturismen.

Som en reaktion på kolonitiden begyndte afroamerikanske kunstnere, at skabe en ny forestilling om fremtiden. De skabte kunstretningen afrofuturisme. Afrofuturisme handler blandt andet om, at skabe en fremtidsfortælling, for de mennesker, der er blevet frarøvet deres fortid af slavehandlen. Afrofuturismen skaber billeder af, hvordan sorte menneskers fremtid kan se ud, hvis den er fri for undertrykkelse.

Wagenchi Mutu: You are my sunshine, collage og akvarel
Wagenchi Mutu laver afrofuturistisk kunst med fokus på kvinder. Her ser du et af hendes værker, der viser to kvinder i omfavnelser. Det er en drøm om frigørelse og kvindefællesskaber, der blomstrer ud af billedet.

OPGAVE: Akvarel og collage
Lav et værk som er et mixed media inspireret af Wagenchi Mutu, hvor du både bruger akvarel og collage til at udtrykke en utopi. Det behøver ikke at være et sted, det kan også være en tilstand, en følelse, en drøm.

Meret Oppenheim, Pelskop, 1936
 Digital Image © The Museum of
 Modern Art/Licensed by SCALA /
 Art Resource, NY

Neri Oxman: Aguahoja 2014-2020

ØVELSE (Fremstilling):

Med inspiration fra Neri Oxman og Meret Oppenheim skal du lave en skulptur af en plastigenstand i organisk materiale fx. visne blade, pinde eller mos, uld, sukker, sten, ler, jord eller andet du kan komme i tanke om.

Du skal altså vælge et hverdagsprodukt af plastik, som du vil lave en parafrase over af et selvvalgt organisk materiale.

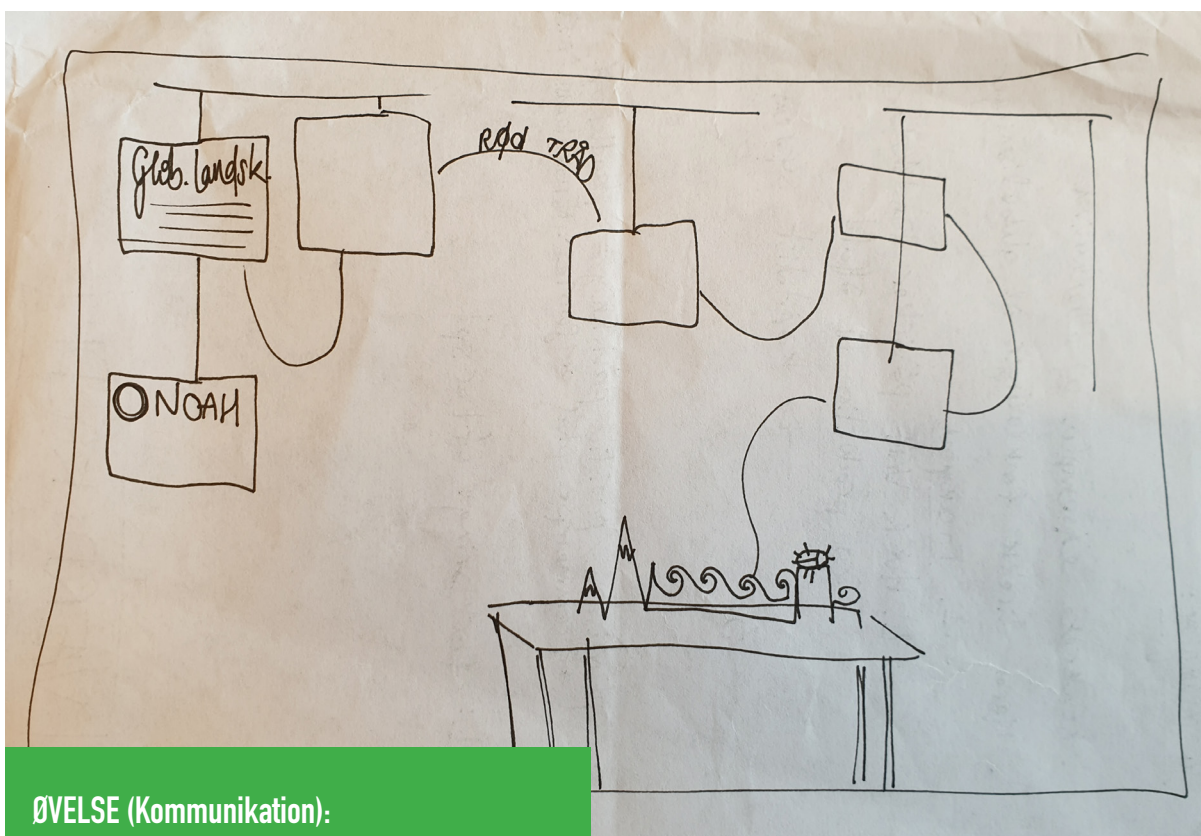
Kunstneren og arkitekten Neri Oxman laver bio-arkitektur. I hendes værk Aguahoja, har hun konstrueret en skulptur i organiske materialer med en 3D printer. Den er lavet af 5.740 nedfaldne blade, 6.500 æbleskræller og 3.135 rejeskaller.

Materialerne er naturens egne, og de er sat sammen så de kan erstatte plastik.

Plastik er en af de største kilder til forurening, det er ikke bare lavet af olie, men fylder også verden op som affald. Særligt plastikposer, plastikflasker og plastiksugerør fylder i naturen og i havene. Derfor er Neri Oxmans skulptur et bud på en fremtid, måske utopisk, hvor mennesker laver genstande i samarbejde med andre organismer i naturen frem for at ødelægge.

udstilling

Gennem de sidste par uger har I arbejdet med temaet Politisk kunst. Nu er det tid til, at I indvier jeres omgivelser i de overvejelser, I har gjort, og de øvelser, I har arbejdet med, hvilke indsigter I har fået og spørgsmål, I har stillet

Inspirationsbillede

ØVELSE (Kommunikation):

Lav en fælles udstilling med de værker, som I har skabt i forløbet. I skal overveje, hvordan de præsenteres, så beskueren får den mest interessante oplevelse. Overvej for eksempel: Hvordan I vil bruge rummet i udstillingen (vægge, loft, gulv)

Skal værkerne hænges op eller stå på noget?

Er der noget, der skal fremhæves? (placeres centralt, have ekstra lys på)

Lav først en skitse over udstillingen, derefter kan I gå i gang.

Foto: Darya Sannikova

Foto: Mali Maeder

Fagbegreber

koloni / kolonitid

En koloni er et magtområde, som en stat opretter uden for sit eget territorium. Grønland var f.eks. en dansk koloni i mere end 200 år. Kolonitid refererer til den tid, hvor et land var koloniseret, ofte engang mellem 1400 - 1945.

Motiv

Et motiv er det, som et billede forestiller. Hvis man tager et billede af en person, kaldes personen på billedet for et motiv. Det samme gælder for malerier og andre kunstværker. Hvis et kunstværk ikke har noget klart motiv, kaldes det et foret abstrakt kunstværk.

subjekt/objekt

Et subjekt er en bevidsthed som retter sig mod noget andet, nemlig objektet. Subjektet er aktivt og observerer, iagttager, former, handler, osv. Hvorimod objektet er passivt.

ideal

En forestilling om, hvordan noget bør være, således at det er værd at stræbe efter det.

subkultur

en kultur, som eksisterer inden for en anden, større kultur, og som kendetegnes ved en række separate stiltræk, overbevisninger o.l.

Afroamerikansk

En etnisk gruppe af amerikanere, hvis forfædre ankom til USA fra Afrika enten som slaver i perioden mellem det 17. og 19. århundrede, eller senere som indvandrere.

Afrofuturisme

er en kulturel æstetik, videnskabsfilosofi og historie, der udforsker krydsfeltet mellem den afrikanske diaspora-kultur (dvs. folk, der har rødder i Afrika men ikke selv bor der) og videnskab og teknologi.

til læreren

Kære lærer

Forløbet om utopier har mange delelementer, som kan bruges uafhængigt af hinanden.

Hvis du ønsker at arbejde med hele forløbet kan det strække sig over 10-12 uger, men du kan også plukke de dele ud, som du synes passer bedst ind i din årsplan.

QR-koden med videohilsen fra unge i de områder, vi arbejder med ude i Mozambique, kan bruges som supplement og inspiration.

God arbejdslyst.

utopier

Undervisningsmateriale udviklet af:

Anna Rønne
Sarah Strunge
Kyla Andersen
Annika Nilsson
Emmeline Werner

Forside og Layout: Frederikke Becher

Trykt af:

1. udgave, september, 2024

Udgivet af NOAHs forlag 2024

Citeres som: NOAH Friends of the Earth Denmark, 2024.

Globale landskaber

Trykte eksempler kan bestilles på noah@noah.dk eller tlf.

35361212

NOAH Friends of the Earth Denmark

Sekretariatet

Studiestræde 24

1455 København K

Telefon: 35 36 12 12

Mail: noah@noah.dk

Hjemmeside: www.noah.dk

Facebook: www.facebook.com/miljoretfaerdighed

Instagram: https://www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth/

Publikationen kan hentes gratis i pdf-format
fra NOAHs hjemmeside

Læs mere på noah.dk

Materialet er blevet til med støtte fra Udenrigsministeriets
Oplysnings og Engagements-pulje.

